



FOTO: INGA ÅNGSTEG



*Våren har äntligen kommit med stormsteg och med den kommer även ett Nyhetsbrev från Viltskadecenter. Vi önskar alla läsare en glad påsk och en skön och härlig vår!*

## Utbildningar och träffar

Viltskadecenter har genomfört en rad utbildningar under vårvintern och även deltagit på ett antal olika seminarier och möten runt om i landet.

Den 8-9 februari var vi inbjudna till ett stort seminarium som Jordbruksverket anordnade på Elmia: "Kreativ Landsbygd". Vi informerade om Viltskadecenters arbete och om skadeförebyggande åtgärder, Seminariet var välbesökt och bidrog till möten och diskussioner med många människor.

Den 14-15 mars hade vi utbildning på Grimsö för Svenska Fåravelsförbundets rovdjursansvariga från hela landet. Det blev många givande diskussioner och vi sätter stort värde på att ha årliga träffar med denna grupp. Vi har även fått en förfrågan från tidningen "Fårskötsel" (en medlemstidning för Svenska Fåravelsförbundet) om en artikelserie om Viltskadecenter, viltskador och skadeförebyggande åtgärder under våren och sommaren. Första artikeln kommer i majnumret.

22-23 mars genomförde vi en utbildning för Västra Götalands Viltförvaltningsdelegation.

Under våren har Nationella Viltförvaltningsrådet ("Rovdjursrådet") träffats två gånger. Det primära ämnet på dagordningen har förstås varit varg, men även lodjursjakt och delegering av björnjaktbeslut har diskuterats.

Viltskadecenter  
Grimsö  
Forkningsstation  
730 91 Riddarhyttan

[www.viltskadecenter.se](http://www.viltskadecenter.se)

0581-920 70

Viltskadecenters styrelse sammanträdde 25 mars på Naturvårdsverket.

Vi har sedan många år ett nära och givande samarbete med Rovdjurscentrum Designtorg Trä i Orsa Grönklitt och Rovdjurscentret De 5 Stora i Järvsö. 9 mars besökte de oss tillsammans för att diskutera olika samarbetsformer under kommande år. Vi planerar även att göra en del större gemensamma tryckningar av olika publikationer.

13 mars var vi inbjudna för föreläsning och diskussion med Gävleborgs Fäbodförening på De 5 Stora i Järvsö. Det är alltid lika givande och inspirerande att träffa aktiva fäbodbrukare, även om det är tungt att höra hur kämptigt en del har det med störningar från björnar och vargar.

Naturvårdsverket har i uppdrag från regeringen att lämna förslag på eventuella "kompensationsåtgärder" vid flyttning av vargar. Viltskadecenter ingår i den arbetsgrupp som tillsatts för att diskutera detta, tillsammans med representanter från länsstyrelser och andra berörda myndigheter och intresseorganisationer. Uppdraget ska redovisas 30 april.

## Kommande kurs

**8-9 juni: Besiktning av gröda.** Kursen vänder sig till samtliga länsstyrelsens besiktningmän för skador på gröda orsakad av tranor, gäss och sångsvan. Den fungerar både som en grundutbildning och fortbildning.



**Rovdjur och hundar**



**Boskapsvaktande hundar**

Viltskadecenter har utvärderat användningen av boskapsvaktande hundar som förebyggande åtgärd mot rovdjursangrepp på tamdjur i Sverige 2002-2010. I utvärderingen ingår även rekommendationer för fortsatt användning av hundarna i landet.

Rekommendationerna är för närvarande skickade för synpunkter till myndigheter, intresseorganisationer och "användare" (tamdjursägarna som använt/använder hundarna).

I dagsläget (april 2011) finns ca 45 arbetande hundar i Sverige. Majoriteten av hundarna används i hägnade besättningar. Endast ett fåtal arbetar med djur på fritt

"fäbodbeta". De vanligaste raserna som används är den italienska rasen Maremmano Abruzzese samt Pyrenéer (från Frankrike) och Kangal (från Turkiet).

Användningen av boskapsvaktande hundar har under nämnda tidsperiod gett såväl positiva som negativa erfarenheter. Många användare är mycket nöjda med hundarnas arbete och majoriteten av dem skulle rekommendera åtgärden till andra tamdjursägare.

De negativa erfarenheterna rör framför allt hundar som lämnat djuren de ska vakta och istället rört sig i omgivningen, vilket ibland bidragit till konflikter.

**Licensjakten på varg 2011**

På Naturvårdsverkets uppdrag har Viltskadecenter och DNA-labbet vid Grimsö forskningsstation genomfört genetiska analyser av de vargar som fälldes under licensjakten 2011. Vargarna har även klassificerats gällande social status och revirtillhörighet utifrån preliminära inventeringsdata. Inga finskryssa vargar eller avkommor till dessa sköts under jakten.

Bland de skjutna djuren fanns både revirhävande djur (inklusive föräldradjur), vandringsvargar och valpar. Fjorton av vargarna levde i flockar eller par och tre har bedömts som vandringsvargar. För två vargar är det osäkert huruvida de var stationära eller vandringsvargar.

Intressant att notera är den årsvalp (född våren 2010) som fälldes utanför sitt födelserevir i januari, vilket är ovanligt tidigt för utvandring av unga vargar. Vargar vandrar vanligen ut från sina födelserevir i slutet av sitt första levnadsår (de föds i april-maj) eller under sitt andra levnadsår.



**Björnpredationstudien**

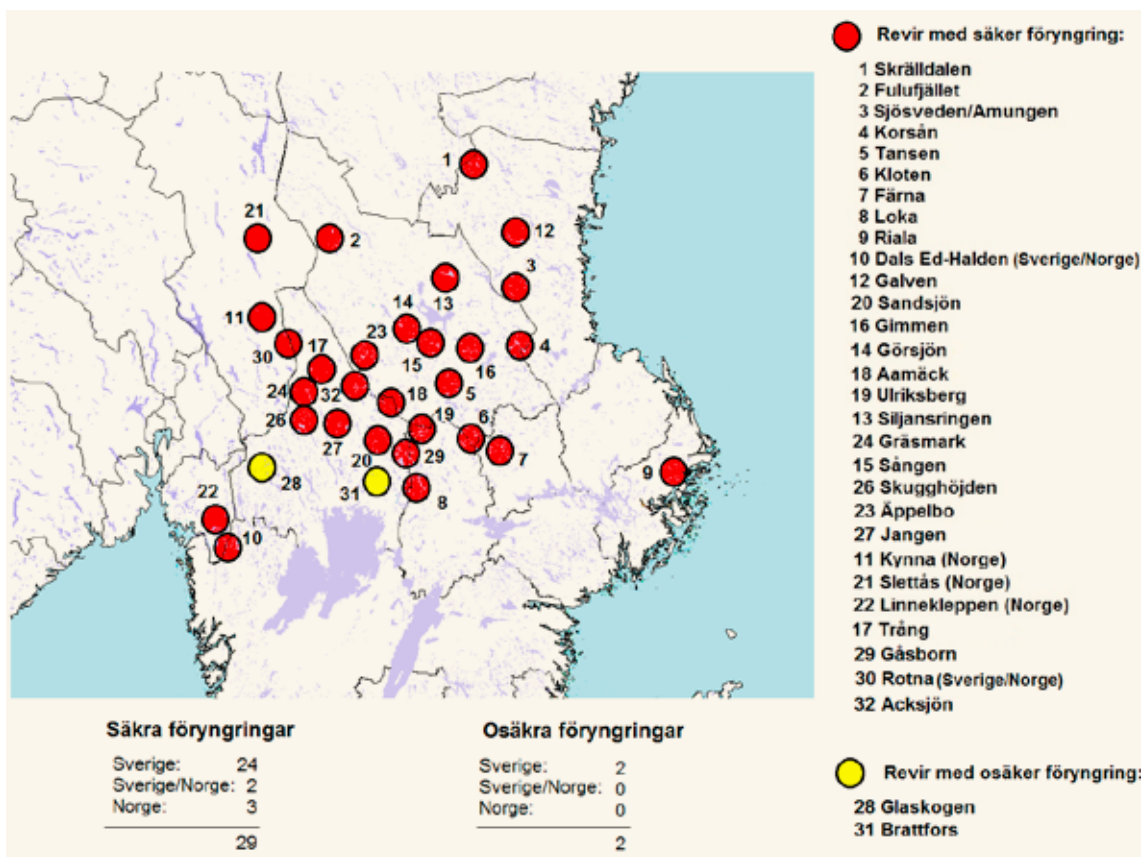
I dagarna väger, dräktighetstestar och märker vi ca 1 200 vajor i Gällivare skogsby. Vårens ankomst har även fått en del björnar att börja röra på sig och vi kommer förhoppningsvis få möjlighet att märka ytterligare någon björn innan snöföret försvinner.

Vi rapporterar vad som händer i projektet på <http://bjornpredation.blogspot.com>.

Viltskadecenter  
Grimsö  
Forskingsstation  
730 91 Riddarhyttan



Vargrapport



Den geografiska fördelningen av säkra och osäkra föryngringar av varg i Skandinavien 2010, per 2011-04-04.

**VARGFÖRYNGRINGAR 2010**

LÄGESRAPPORT *preliminära resultat*  
2011-04-04

Nedan lämnas en lägesrapport över inventeringen av vargföryngringar, säsongen 2010/2011, i Skandinavien, uppdelat på Sverige, Norge och gränsområdet mellan Sverige och Norge. Avstämningen bygger på uppgifter t o m 4 april 2011 från länsstyrelserna, SKANDULV och Högskolan i Hedmark.

Föryngring (valpkullar födda 2010) har bedömts ägt rum i sammanlagt 24 revir belägna helt i Sverige, samt i två revir belägna tvärs över riksgårnsen mellan Sverige och Norge. Utöver dessa 26 valpkullar har föryngring säkerställt i 3 revir belägna på norsk territorium.

Vidare är det möjligt/sannolikt, men ännu inte säkerställt, att föryngring skett i ytterligare 2 svenska revir.

**Förändringar jämfört med lägesrapport 2011-02-07**

Revir nr 29 (Gåsborn, Värmlands län/Örebro län) och revir nr 30 (Rotna, Värmlands län/Hedmark fylke) samt revir nr 32 (Acksjön, Värmlands län) har klassificerats som säkra föryngringar. Däremot har revir nr 28, (Glaskogen, Värmlands län), omvärderats från tidigare säker föryngring till osäker föryngring. Den årsvalp (född 2010) som sköts på licensjakten i Glaskogsområdet visade sig vid DNA-analys vara en avkomma till paret i revir nr 24 (Gräsmarksreviret, Värmlands län). Föryngring är dock fortfarande möjlig i Glaskogsreviret, men således ej säkerställd. I ytterligare ett svenskt revir är föryngring möjlig/sannolik, men inte säkerställd: revir nr 31, Brattfors (Värmlands län).

Revir nr 25 (Petsjön, Dalarnas län) har utgått. Tidigare har Petsjön klassificerats som sannolik föryngring, men flera DNA-analyser har visat att det handlar om vargar från grannreviret Äppelbo (nr 23).

Viltskadecenter  
Grimsö  
Forkningsstation  
730 91 Riddarhyttan



**Tranor  
och gäss**



FOTO: JOHAN MÅNSSON

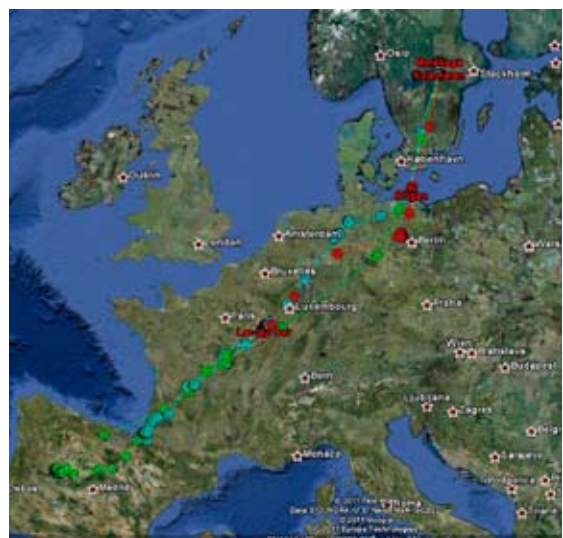
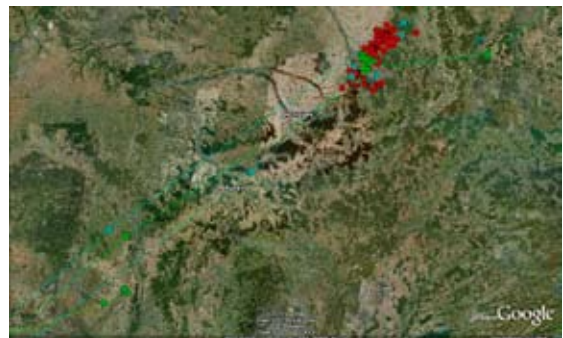
Sångsvanarna är på väg norrut. Vid sjön Tysslingen i Närke noterades ca 3 900 svanar som årets högsta notering (5/4) under rastperioden. Brukarna i området kring sjön upplevde i år problem med betande och svårskrämda sångsvanar på hösträps. De flesta sångsvanarna har nu lämnat Mellansverige och flugit norrut.

**Tranräkning**

Tranräkningarna i Kvismaren har kommit igång. Dessa utförs i samarbete med Länsstyrelsen i Örebro län och Kvismare fågelstation. I slutet av mars (28/3) flög ca 800 tranor in för övernattni ng i området. 4/4 och 11/4 var motsvarande antal ca 2 000 st! De veckovisa räkningarna kommer att pågå hela sommarhalvåret, fram till oktober. För övrigt kan nämnas att det högsta antalet rapporterade tranor vid Hornborgasjön 2011 hittills är ca 15 400 st (6/4).

Flera studier av tranans ekologi planeras under 2011. Förutom räkningarna kommer vi att studera tranornas val av åkrar i förhållande till födotillgång och andra landskapsvariabler och rörelsemönster. Tranprojektet har erhållit externa medel från Marie-Claire Cronstedts stiftelse för inköp av ytterligare sändare för att kunna följa tranornas rörelser.

De tre tranorna "Alf", "Katta" och "Frida" som märktes strax söder om Grimsö förra sommaren är kvar i området Lac du Der i Frankrike . Frida har spenderat de senaste 4 månaderna där, medan Alf och Katta nu rastar i området efter att vistats 4 månader i Spanien (Alf) och sydvästra Frankrike (Katta).



Viltskadecenter  
Grimsö  
Forkningsstation  
730 91 Riddarhyttan

[www.viltskadecenter.se](http://www.viltskadecenter.se)

0581-920 70



## Skydds jakt på grågäss

Viltskadecenter har börjat planera för en pilotstudie av effekten av skydds jakt på grågäss. Skydds jakt är i vissa avseenden en kontroversiell metod för att skydda gröda, beroende på fågelart och tidpunkt på säsongen. Vi vill försöka dokumentera effekten av sådan jakt, för att se hur den påverkar fåglarnas födosök. Studien kommer inledningsvis att genomföras vid Hornborgasjön, på sådana marker där skydds jakt tillämpas för att freda grödor. Vi kommer att dokumentera antalet gäss och deras flyktbeteende i ett specifikt område före och efter jakttillfällen. Första försöket kommer att ske i maj.

Under våren har en utbildning i skydds jakt på grågäss genomförts vid Hornborgasjön. Syftet var att öka kunskapen om utförande, etik, artbestämning och skytte för markägare som använder skydds jakt för att freda sina grödor. Utbildningen, som var mycket uppskattad av deltagarna, finansierades av Länsstyrelsen och genomfördes i samarbete mellan olika intresseorganisationer (jägare, ornitologer, markägare och skydds jägare).

**Examensarbete** Det examensarbete om vildsvinsskador som vi berättat om i tidigare Nyhetsbrev är nu färdigt och tryckt. Rapporten av Sofie Lindblom finns att läsa på Viltskadecenters webbplats. Ett sammanfattande faktablad baserat på rapporten kommer också snart att finnas tillgängligt där.

Sofie har studerat skador i vete, korn och havre på Mörkö i Sörmland. Hennes inventering visade en total skördeförlust på 2,8 % för vete, 2,2 % för havre och 1,8 % för korn av den odlade arealen i studieområdet. Dessa skador motsvarade under odlings säsongen 2010 ca 79 ton i förlorad skörd.

Studien visar även att risken för vildsvinsskada ökar med kortare avstånd till skog, väg, dike och foderplats. Av dessa fyra landskapsvariabler hade närhet till skog och foderplats störst påverkan på skaderisken. Att risken för skada ökar närmare skog beror troligen på att vildsvinen upplever skogen som ett slags

## Faktablad på gröda

Två faktablad om skador på gröda är på gång. Det ena handlar om de senaste årens tranräkningar i Sverige och det andra om rumslig fördelning och omfattning av vildsvinsskador i ett jordbrukslandskap i Sörmland.

## Viltskadestatistik 2010

24 mars gav vi ut en första version av rapporten "Viltskadestatistik 2010 1.0". Den innehöll uppgifter om skador orsakade av fredat vilt på tamdjur och hundar. Vecka 16 utökades rapporten med flera uppgifter. I den nya versionen (1.1) kompletteras uppgifterna om bidrag till förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp via Viltskadeanslaget med de medel som beviljats via Jordbruksverkets Landsbygdsprogram. Vidare redovisas även antal rovdjursangrepp per län för respektive rovdjursart samt ersättningar för och bidrag till att förebygga skador på gröda orsakade av tranor och gäss.



skydd och därför känner sig tryggare nära skogskanter, medan den ökade risken

vid foderplatser sannolikt beror på att vildsvinen ofta befinner sig kring dessa. Den ökade risken i närhet av vägar hänger förmodligen ihop med den låga trafikintensiteten, vilket betyder att både vägar och diken kan fungera som skydd (ofta kopplade till kantzoner) i ett annars öppet landskap.